

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 124. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 2-го червня 1941.

No. 124. Jersey City, N. J., Monday, June 2, 1941

VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода”: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВЕрген 4-1016. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОСТОРОГИ ПЕРЕД САБОТАЖНИКАМИ

НЮ ЙОРК. — Федеральне Бюро Дослідів дістало таємне повідомлення, що на терені Нью Йорку різні підприєми елементи хотіли спричинити в день украшення гробів різні саботажні вчинки, головне в будівельних доках і фабриках, що виконують военні замовлення. Відразу Бюро Дослідів поробило заходи, щоб цьому запобігти. В той день вислано в різні важні місця сильні відділи поліції, які точно слідували за всіма підозрілими типами і ждали від них вилегітимування — хто вони є, та що роблять в даній околиці?

ЗАКРИТТЯ ОСЕЛІ БУНДУ.

ЕНДОВЕР (Нью Джерзі). — На приказ прокуратора стейту Нью Джерзі, Віленца, поліція удалась до оселі американсько-німецького „Бунду” і закрила його. При тім сконфісковано різні речі, як підбурюючу літературу, портрети Гітлера й т. п. Тим, що під цю пору перебували в цій оселі, звелено відразу опустити її. Як причину подано це, що оселя не відновила свого алкогольного „лайсенсу”; що члени Бунду дали носили однострої, хоч це заборонено законом; і, загалом, ця оселя викликувала різні неприємні випадки в тій околиці та була неприемною для мешканців.

АМБАСАДОР ВАЙНЕНТ ВЕРНУВ ДО ДОМУ.

НЮ ЙОРК. — На літаку прибув до Америки американський амбасадор до Лондону, Джан Вайнент. Він журналістам не хотів подати причин, чому приїхав, та що чувати в Європі? Лише сказав, що має здати звіт секретареві стейту Корделови Голови, та президентови Рузвелтові. Після, по кількох днях побуту в Америці, назад верне до Англії.

ВАШИНГТОН. — Бюро заряду продукції натискає на команду армії і флоту, щоб вона дала всі замовлення для промислу, на повну суму, яку дотепер дістала від конгресу, а саме на десять біліонів доларів. Бюро заряду продукції говорить, що коли промисел дотепер не розвинув своєї роботи як слід, то причина ця, що команда армії і флоту не дає повних замовлень. Коли замовлення підуть у рух, то й промисел відразу приспособиться до більшої праці та значне працювати по дві, а навіть по три шихти.

КНЯЖНА ЮЛІАННА ДАЄ СВОЮ КРОВ.

ОТАВА. — Голландська престолонаслідниця, княжна Юліанна, зголосилась до шпиталю, щоб віддати частину своєї крові для воєнних цілей. Цю зібрану кров опісля відсилають до воєнних шпиталів і дають її тим раненим воїнам, що втратили підчас поранення багато крові. Коли якийсь „щасливець” дістане трохи крові княгині Юліанни, моттме хвалитись, що „в його жилах пливе королівська кров”.

ВТЕКЛИ ПЕРЕД „БІСМАРКОМ”.

ОТАВА. — До Канади приїхала частина британських летунів, які їхали до Канади і Америки, щоб тут відбувати свій воєнний вишкіл. Ті летуни говорили, що вони під час своєї подорожі до Канади, мало що не були затоплені німецьким кораблем „Бісмарком”, який пару днів пізніше сам пішов на дно. Вони знаходились недалеко того місця, де вивязалась боротьба між „Гудом” і „Бісмарком”, внаслідок якої „Гуд” пішов на дно. „Бісмарк” вже навіть наздоганяв їх, але один контрторпедоєць перестеріг їх, щоб втікали. Вони пішли повною парою вперед і дійсно втекли перед „Бісмарком”.

ПРОТЕСТИ В СПРАВІ КУРТА РІТА.

НЮ ЙОРК. — Німецькі консульські влади робили заходи, щоб визволити з арешту німецького тайного „дипломата”, Курта Ріта, якого американські влади арештували, підозрюючи його в підриєвній роботі. Не помогли навіть протести німецької амбасади. Американські влади не хотіли навіть його випустити за окупом, а далі держать під арештом.

КОРДЕЛ ГОЛ НЕ ПОЇХАВ НА ВІДПОЧИНОК.

ВАШИНГТОН. — Внаслідок напружених часів в Європі, секретар Кордел Гол не поїхав на триденні вакації, а сидів в своїм бюрі навіть в минулу п'ятницю, хоч це було свято прикрашування гробів.

В дипломатичних колах говорять, що факт, що президент Рузвелт в своїй недавній промові не нагадував гостро Японії, а також факт, що велика частина американської флотії перейшла на Атлантийський океан, свідчить, що Америка у відношенні до Японії шукає зближення і порозуміння.

НАЦІЯ ДОСТОЙНО ВІДСВЯТКУВАЛА ДЕНЬ ПРИКРАШЕННЯ ГРОБІВ

Минулої п'ятниці американська нація достойно відсвяткувала день украшення гробів, і день пам'яті своїх національних героїв. По всіх містах і містечках цілих Злучених Держав Америки, а навіть по всіх кутках світу, де перебувають американці, влаштовано менші, або більші паради, на яких бесідники з вдякою згадували тих, що поклали свої голови на жертівнику нації.

Цього року американці святкували це свято навіть торжественніше ніж попередніх років. Бо всі відчували, що ми живемо в часах, в яких може знов зайти потреба жертвувати все, що маємо, для добра цілого народу. Бесідники майже однозгідно всюди підкресляли потребу посвяти й ідеалізму, а також єдності внутрі нації. Бо лиш шляхом внутрішньої єдності, одержаної з готовістю жертвувати все, до життя включно, з боку кожного громадянина, край може відвернути ті небезпеки, які йому нині ззовні загрожують.

Цього дня суспільність украшувала цвітами гроби поляглих у війнах своїх воїнів, а зокрема відбувано паради біля могил і пам'ятників воєнних героїв та вождів. В Нью Йорку відбулась велика парада, що перемашувала коло гробу вождя з громадянської війни, генерала Гранта. В тій параді брали участь різні цивільні організації, військові частини, а також різні ветерани з минулих воєн у своїх оригінальних строях. Серед них було кількох старушків, що колись служили в армії Гранта. Але з огляду на старість вони вже не машували, тільки їхали в авті. Проте духом вони були молоді, та заявляли, що коли їм хто вернув вік, відразу вступили б знов до армії, щоб служити своєму народові. Подібні паради, але трошка менші щодо числа, відбулись по чотирьох інших діяльностях Нью Йорку, Квінс, Бруклін, Бронкс і Ричмонд.

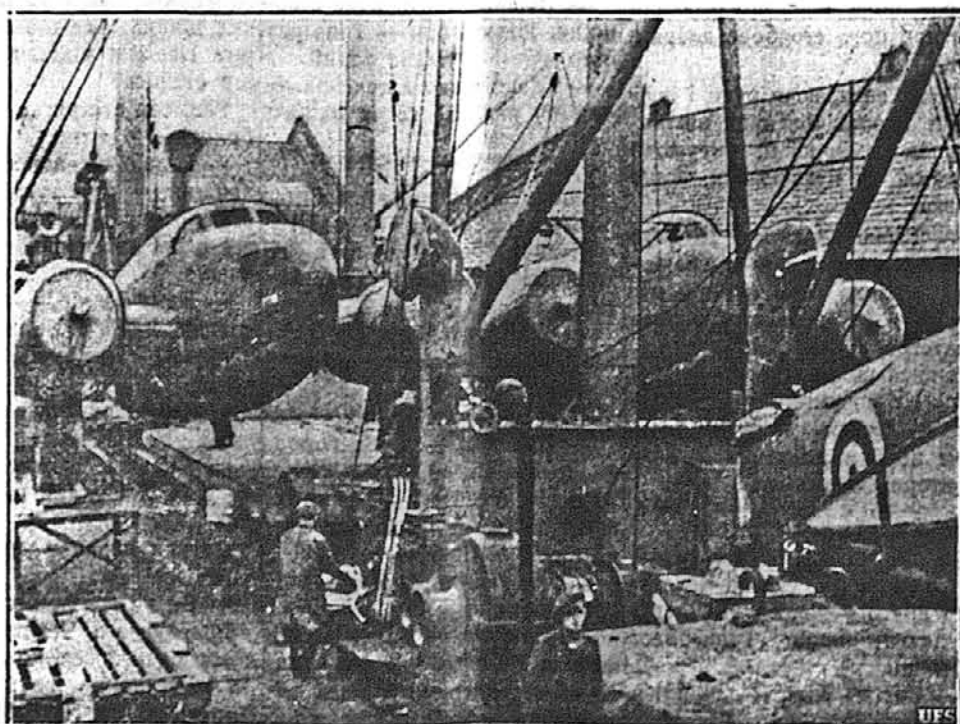
В той сам час по всіх церквах відбувались богослуження з панахидами, на яких споминано всіх поляглих в війні американських воїнів. Також духовенство того дня свої проповіді присвячувало темам національної єдності, патріотизму, ідеалізму і готовості цілої суспільності принести жертви для спільної національної цілі.

З П'ЯТОЇ КОНВЕНЦІЇ СОЮЗУ УКРАЇНОК

П'ята конвенція Союзу Українок Америки розпочалась в п'ятницю, 30. травня, в Інтернешенел Сентер у Нью Йорку. Вступне привітне слово виголосила пані Анета Кмеч, голова СУА. Головною атракцією перед полуднем було вчорішнє посвячення прапора, американського й українського, чого dokonав Преосв. єпископ Іван, виголосивши при тому дуже змістовне й патріотичне слово. Пополудні були привіти з місць. Вечором відбувся концерт, на якому спіли різні артисти, а головне — артистка, яка приймала артиста надзвичайно тепло. По концерті пішли делегати і гості до галі на самім верху будинку на святкову вечеру. Сяла була битком набиита, так, що булаб здавалась більша. Пані Кмеч представила в першу чергу паню Мюзет Тролом, президентку Ньюйорської Федерації Жінок, яка сказала дійсно шире й тепле слово про ті вражіння, яких вона зазнала на концерті й вечері від тієї хвилини, коли почула як чудово й з таким розумінням і відчуттям відіграно, а потім відспівано американський національний гимн. Додала, що вона певна, що й українські жінки співають з такою самою глибиною. Також згадала за те, що незабаром і українські жінки будуть запрошені Федерацією, щоб прийшли до своїх українських національних прапором і взяли участь як представниці в тім спільнім ділі, за яке — возьметься жіноцтво, допомагаючи обороняти Америку. На ту тему говорив теж д-р Л. Мишуга, вказуючи на ту добру нагоду, яку має тепер наше жіноцтво для справи оборони України і її права на самостійне й державне життя. Пані Кмеч представляла потім гостей, бізнесменів, різних представників. З них забирали довше чи коротше слово: М. Мурашко, складаючи привіт від У. Н. Союзу, О. Штогрин (секретарка), О. Лотоцька (релакторка), д-р Н. Пелехович-Гайворонська, С. Ярема (есемблмен), Ц. Олесинська, Я. Чиж (редактор), А. Вагнер (почесна голова), А. Мазур (заст. предсідниці) й інші. Субота призначена на звіти, резолюції й вибір головної управи, а неділя на реферати.

СТУДЕНТИ, ЩО НЕ ВМІЮТЬ ПИСАТИ

Такі „студенти” існують розуміється лише в СССР, „країні абсолютної грамотности”, як про це свідчать „Ізвестія” з 7. V з нагоди „кінця шкільного року”, зазначаючи наступне: „Нема чого ховати гриха, у нас є багато таких керманців шкіл, які намагаються сфальшувати справжній образ своєї чинності та виставити її в рожевім освітленні. Середнім школам робилося вже давно закиди, що їх абсолютисти, навіть ті, які кінчили школи з відзначенням, при іспитах до вищих шкіл виявляли своє неучтво і брак елементарної грамотности. Вони роблять дуже багато помилок в писемних працях і дають смішні відповіді на запитання професорів при іспитах...” З інших подібних повідомлень видно, що неучтво студентів є дуже часто результатом політики москвошлення в школах чужонаціональних країв СССР.

ПЕРЕЇХАЛИ ЩАСЛИВО. — До якогось неазваного порту в Англії приїхав цей корабель, наладований американськими дітками для вжитку англійської армії.

ЯПОНІЯ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ОСТАНЕ „ВІРНОЮ” ДЕРЖАВАМ „ОСІ”

ТОКІО. — Японський міністер заграничних справ Мацуока дивується, що в Злучених Державах є люди, що припускають, що Японія може згодом відлучитись від держав „осі”. Як подає Асошіейтед Прес, Мацуока підкреслив, що Японія буде виконувати льобально те, до чого її зобов'язує Потрійний Союз. Думати інакше, каже Мацуока, значить ширити в світі нове непорозуміння і замішання. Японія зв'язана з Німеччиною й Італією і це, заявив Мацуока, є підставою японської заграничної політики.

НАТЯК НА ВОЄННІ КРОКИ.

Японія не має ніяких воєнних замірів, казав ще Мацуока, особливо, коли йде про Пасифік, чи Полудневі Моря, але готова на все, коли її життєві інтереси будуть загрожені. До тих „життєвих інтересів” треба зачислити теж і сировину, гуму і нафту, що їх посідають Голландські Індії, куди тепер звернений особливий натиск з боку Японії.

ЗНОВУ ПРО ПОХІД ГІТЛЕРА НА УКРАЇНУ.

АНКАРА (Туреччина). — Чиясь пропаганда, що постібно пускає щораз нові поголоски про те, що Німеччина підготувала похід проти Советів, щоб зайняти Україну і Кавказ, знову пустила в світ ще одну таку поголоску. Отже кажеться, що Німеччина стягнула свої панцирні сили з Югославії й Греції до Румунії й розложила їх над Серетом, над самою румунсько-советською границею. До цього додають, що в Румунії й без того знаходяться значні німецькі сили. Далі кажеться, що вислано нові дивізії в інші частини землі, що є під німецькою контролею, а границять з СССР. Особливо говориться про велику силу німецького війська, що ніби має бути згромаджене в тій частині Генерал-Губернаторства, що є замішана головно українцями. Взагалі нова концентрація німецьких військ має бути того роду, що видно, що ті війська мають на увазі вступлення на територію України. В Румунії має бути аж 41 німецьких дивізій, готових до нападу на Совети. Знову поширюються давні поголоски, що Гітлер мав у плані похід на Україну ще весною, але тому перешкодили інші воєнні події, в першу чергу війна з Югославією і нещаслива війна Італії з Грецією. Ось тому отсей похід на Україну має ніби бути відложений аж до осені. На польських землях, кажеться далі, німці мали згромадити до півтора мільона війська на те, щоб була резерва на всякий випадок, себто, коли б не вистарчали ті сили, що їх нагромаджено в Румунії. Похід на Україну має бути, як кажуть, теж „білісшим”. Замітне щодо тих поголосок те, що ніяк не можна відгадати, хто їх розпускає. Многі припускають, що це робить німецька пропаганда на те, щоб такими поголосками відхилити увагу Британії від інших воєнних замірів Німеччини.

ПРЕЗ. РУЗВЕЛТ, СІКОРСКИ Й БЕРЛІН.

ЛОНДОН. — Польські дипломатичні кола звертають увагу на те, що нацистський орган „Фелькшер Беобхachter” перший раз заговорив про польську справу на виднім місці, себто на першій сторінці. Між іншим згадує цей часопис за розмови през. Рузвелта з ген. Сікорським, прем'єром польського уряду на вигнанні. При тому пише, що з тих розмов виходить, що президент Рузвелт „шілковито не визнається на європейських відносинах”. Тільки не подає, в чому саме полягає оте нерозуміння.

НЕ ВИПЛАТИТЬСЯ ДАЛІ БОРОНИТИ КРЕТИ.

ЛОНДОН. — Бритійське воєнне командування погодилось уже від кількох днів з тим, що геді далі боронити остров Крету, бо це отримує з такими великими витратами, що це не оплачується. Краще сили заховати на боротьбу в інших місцях, догідніших для британців.

НЕ БУДЕ НАПАДУ НА АНГЛІЮ.

ЛОНДОН. — З війни на Креті витягають британці одну науку: Нема потреби дуже журитись німецькою інвазією. З того, що Крета з малими силами могла так довго боротись і знизити таку силу німецьких парашутистів, видно наглядно, що німці навіть не повинні думати про те, щоб могли напасти на Англію. Вони були б там швидко винищені. Щодо цього нема найменшого сумніву, коли зважити, як сильно Англія приготувана на кожному місці на того роду напад.

ПРИКРАСИЛИ ГРОБИ АМЕРИКАНСЬКИХ ВОЯКІВ.

ВІШІ. — На американський „Меморіел Дей” була в Паризі відправна в церкві, а всюди, де є звитарі з американськими поляглими, французи поприкрашували гроби квітами.

НА КРЕТІ БУЛО ПІРШЕ НІЖ В ГРЕЦІЇ.

АЛЕКСАНДРІЯ. — Бритійські й грецькі воїни, що втіли втекти з німецького полону на Креті й дістались до Єгипту, розповідають, що німці бомбардували Крету з далеко більшою силою ніж бомбардували Грецію. Вже з того одного можна пізнати, як тяжко було британцям обороняти цей острів.

ПОЛЯКИ В ПІДПОЛЛЮ.

СТОКГОЛЬМ. — Доносять з Генерал-Губернаторства, що німецькі суди засуджують щораз більше молодих поляків за саботажі й участь у підпольній революційній роботі, зверненій проти німецької окупації Польщі.

"СВОБОДА" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед
видачею, в котрій оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН

Надзвичайні події в світі, зокрема в Європі, довели до того, що президент був змушений проголосити — Надзвичайний Стан. Це є в американському житті надзвичайна подія, така сама як та, яку переживав край в 1917 році. З тим усім згідно погоджуються. І вже те одно повинно освідомити кожного, що це означає. На практичні висновки цієї прокламації президента Рузвельта, якої точний переклад передаємо на іншому місці, не буде треба довго чекати. І тому саме звертаємо увагу ще й з свого боку на те, що сталося і що буде діятися.

Як знаємо, ще далеко до цієї прокламації, бо якраз тому рік, американсько-українське громадянство виявило в організованій формі, що воно добре розуміє міжнародне положення і ті конфлікти, що опанували світом. Воно теж дало вислів тому, що відчуває, яка у тому конфлікті припадає роля Злучених Державин. Маючи це на увазі, воно заявилося одностайно за те, щоб попірати внутрішню і заграничну політику президента Френкліна Д. Рузвельта.

Коліж же їде про громадянство, об'єднане У. Н. Союзом, то згадаємо, що недавно відбулася ХХ Конвенція У. Н. Союзу, на якій запала одностайна ухвала за те, щоб у теперішні критичні часи стояти твердо при уряді й президенті Рузвельті й попірати їхню політику, зокрема все те, що відноситься до оборони краю.

До згаданого нема що більше додавати. Воно не потрібне, бо всі ми добре розуміємо, про що іде. Колиж забираємо такий голос, то тому, щоб вказати, що наближаються найкритичніші дні. Вони мусять застати цілу Америку об'єднаною. Це вже не буде час на те, щоб сумніватися, полемізувати, критикувати. А буде час на те, що й як робити, щоб Злучені Держави могли виконати те, до чого заставляє їх судба; журба вже й за себе, а не тільки за інші демократії.

Проголошений "надзвичайний стан" може тривати навіть і дуже довго. Він вимагатиме від кожної й кожного з нас теж і надзвичайних жертв. Мільйони підуть на таку службу, яка вимагатиме можливо й того, щоб наразити своє життя, стаючи в обороні Америки. Інші будуть заставлені до інших патріотичних вчинків: добровільних і безплатних. А весь загаль муситиме ще складати матеріальні жертви, бо модерна оборона краю це надзвичайно коштвна річ.

Ми певні, що американське громадянство українського роду, що досі завжди відносилося до цього краю і його уряду з найбільшою лояльністю, зложивши через свої представництва свої формальні заяви, віддасть себе тепер цілком справі оборони цього краю. І то теж ще й в такому переконанні, що таким робом, сповнивши вірно свої громадянські обов'язки, матиме змогу стати теж і в обороні права українського поневоленого народу в Європі на вільне й самостійне життя. Для нас боротьба з насильством в Європі може бути чесною і справедливою тільки тоді, коли у тій боротьбі думається визволити теж і український народ з неволі. Це ми отверто заявляємо й від того ніколи і ніяк не відступимо.

ПРОКЛЯМАЦІЯ

Президента

ФРЕНКЛІНА Д. РУЗВЕЛТА

про

Неограничений Надзвичайний Стан

З огляду на те, що дні 8. вересня 1939 року внаслідок війни в Європі, була видана прокламація про обмежений надзвичайний стан у державі, яка впроваджувала міри для скріплення нашої національної оборони в границях мирних угодженнях;

З огляду на те, що наступні випадки виразно показали, що цілі воюючих держав "оці" не обмежені до цього, що вони собі накреслили на початку, але включають повалення демократичних устроїв в усіх по світі, а також світове панування над народами і їх господарствами шляхом знищення їх опору на суші, морі й повітрі;

З огляду на те, що байдужість з боку Злучених Держав Америки до цієї зростаючої загрози була б небезпечна, а злочайна розв'язка вказує, щоб заціпеніти цього краю і цієї півкулі ми перейшли з мирних угодженнях на військову підтримку, яка дала б нам змогу відразу і рішуче діяти проти всякої спроби отруєння цієї півкулі, або запровадження бази з цією метою нашої нападу, а також дала б нам змогу швидко розширювати пропихання чужинських агітаторів в нашу територію і в наше суспільство;

Тому — Я. Френклін Д. Рузвельт, президент Злучених Держав, отримав проголошення неограничений надзвичайний, національний стан у цьому краю, який вимагає, щоб військові, морські, повітряні й цивільні чинники були поставлені на стогу готовності, щоб відперти всі чини, або загрози нападу, зверненого проти якої-небудь частини Західної Півкулі.

Закликаю всіх лояльних громадян, зайнятих в оборонній промисловій дати першорядного потребам краю з тою ціллю, щоб державна система, яка уможливила існування приватного підприємства, могла далі жити.

Закликаю наших лояльних робітників, а також власників заводів, щоб стопили свої діроби неперорозуміння в більшім зусиллі забезпечення життя одиноким державному устрою, який признає права як для праці так і для капіталу.

Закликаю лояльних державних і місцевих провідників, а також урядовців, співпрацювати з цивільними чинниками красової оборони в Злучених Державах, щоб забезпечити нам внутрішню безпеку перед підривною роботою, керованою заграничними чинниками, та заставити кожну оселю до того, щоб вона могла якнайбільше продукувати з найменшими витратами і без непотрібних терпів.

Закликаю всіх лояльних громадян поставити потреби нації першими в умі і чині, щоб таким чином ми могли зможувати і мати готовими для негайного вжитку всю нашу моральну силу і всі матеріальні засоби цього краю.

Для посвідчення цього я приклад до цього свій підпис і прибив печатку Злучених Держав Америки.

Дано в місті Вашингтоні, двадцять сьомого дня місяця травня, в Божім році тисяч дев'яносто сорок першій, а в сто шістьдесяті шостій році незалежності Злучених Держав Америки.

ФРЕНКЛІН Д. РУЗВЕЛТ.

Ствердив підпис президента:

БОРДЕЛ ГОЛ, секретар стану.

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО ТЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

ВІД РЕДАКЦІЇ: — На дніз прибув до Злучених Держав молодий американець українського роду, що перебував довгі роки на Західній Україні, покінчив там вищу школу і брав активну участь в культурно-національній українській життє. Приїздивши він добре давній польській владі, як теж був свідком півторарічної московської тоскості на західно-українських землях. Імени очевидця не подасмо за зрозумілих причин. Спостереження цього американського громадянина подасмо в серії статистей, з яких ти є п'ятнадцяті.

XV.

Як Виглядають Советські Кооперативи?

Організація кооператив.

Як большевицькі окупанти зайняли Західну Україну, то застали там українські кооперативи, але вже в недонизеному стані. За останні місяці польського панування українські кооперативи витерпіли від поляків не менш як витерпіли самі українські люди. В дикій ненависті до всього, що українське, поляки руйнували безощадно теж і кооперативи, думаючи ще й тим способом знищити "гнізда українського націоналізму". Отже з приходом большевицької кооперативи не були вже в такому розв'язі, як кілька літ тому. Та проте вони ще мали велику кількість нагромаджених товарів, що представляли грубі міліони тяжко запровадженого українського гроша. З приходом большевицької усе це пішло в нівець. У першу чергу большевицькі кинулися як та голодна саранча викувувати все, що тільки було в кооперативі. Знову нагромаджені капітали кооператив знищили большевицька влада указом про виміну польських золотих на советські рублі. В грудні 1939 р. одного ранку большевицьке радио проголосило, що до 12-тої години того самого дня відтягається з обігу польський золотий. Населенню наказано негайно вимінити польські золоті на рублі. Очевидно, що дуже мале число людей могло скористатися з тої виміни, бо багато про це навіть не чуло, а ці, що знали про це, не мали часу на таку виміну. Ось так міліони українських та польських грошей згублено в одному дні, а в тому числі страчено також міліони кооперативного капіталу. Легко зрозуміти, що тут потерпіло найбільше українське селянство. Знищивши ось так українські кооперативи, большевицькі почали переорганізовувати цілу кооперативну сітку на свій лад. Подібно як в адміністрації та комуністичній

партії, большевицькі створили т. зв. триступеневу систему в кооперативі — сільська кооператива, районний союз та обласний союз кооператив. Лиш сільська кооператива спочиває в українських руках, бо т. зв. "лавочна комісія", в яку входять голова, секретар, "заготівщик" і ін. складається з місцевих українських людей. Крамарем є звичайно такий чоловік, що вписався в комсомол, або виявляє комуністичне наставлення.

Районові та обласні кооперативні союзи кермуються майже виключно москалями, рідше не-українцями. Тамтуди українців зовсім не впускають.

Коли приходять якісь товари для кооперативу, то це є велике свято для советського громадянина. Товари приходять насамперед до обласного союзу, цей знова пересилає товар до районного союзу, а шойно відтак від цього останнього дістає сільська кооператива це, що їй призначать вгору.

Обласні та районні союзи мають необмежену владу над сільськими кооперативами. Це вони рішають, чи яка й що має дістати сільська кооператива. Часто таку сільську кооперативу карається за "непослух" чи "нелояльність" в той спосіб, що їй не висилають товару. Провиною такої сільської кооперативу може бути, наприклад, це, що вона не передала районному чи обласному союзам жаданої кількості таких сільських продуктів як молоко, яїця, городовина.

Що можна купити в советській "лавочці" — кооперативі?

Советська торгівля належить до найбільш хаотичної та дезорганізованої ділянки советського господарства. Коли ввійдете в таку советську кооперативу, то вас проймає жах. Ви там не побачите нічого, з того, що пересічна людина

на потребує до життя. Одинокий товар, якого можна дістати в советській кооперативі завжди купити: одеколон (колосьонська вода), пудер, паперові гудзички до убрання, червоні зірки з серпом і молотом, бляшки з портретами Сталіна та Леніна, скла до хатних ламп (а вже гнотків цілком не має, люди світять при допомозі примітивних гнотів власного виробу!), цукор (чолов'яки не можна дістати на лік), олівці, всякі гарнадлі та шпильки до волосся, гребінці кепської якості, та "коралі", роблені з звичайного скла та мальовані фарбою, що облязять при першому дикненні. Шитків цілком нема, як взагалі бракує всяких паперових виробів. Шкільна дівчора дістає шитки в школі, але дуже в малій кількості. Большевицькі бояться "продавати шитки в кооперативі" тому, що на тому полі існує широко розгалужена "спекуляція". Видно, що советська влада не хоче, щоб її горожані взагалі багато писали, тому так сильно обмежує продаж паперу.

З об'єви советської кооператива має звичайно тільки полотноні сандали з гумовими підшавками і шнурівки. Знана річ, що на сільське болото ці сандали цілком не надаються, тому мало хто їх купує. Одержі цілком нема. Тільки десь-не-десь привозять якісь жіночі суковки з найбільш дитної матерії.

"Махорку", пекто грубо січений тютюн, можна також діставати в більшій кількості в советській кооперативі, так як "водку", колоську воду чи пудер. Зате сірників нема, й населення відчуває великий брак з того приводу. Мило належить до найбільш пожаданих та найрідших советських продуктів. За таке мило, що тут в Америці кидують по собейових кльозетах для дезинфекції, платилиб у Советях золотом... Українське село дає собі раду в той спосіб, що переварює політ та витворе т. зв. луг, і в цьому пере біля.

У большевицькій кооперативі цілком нема, наприклад, таких продуктів як цукор, сіль, перець, паприка і т. п. Раз на рік привозять до кооперативу бібкового листя. Т. зв. полудневі овочі, як помаранчі, цитрини, фіги, рошки, родзинки, диктілі, корінці до печива (як ванілія чи цинамон) належать до другого світу... Про них ніхто в СССР навіть не думає — з виїмком правлячої кляки комуністичних преторіанів.

З сільських продуктів кооператива має яїця, масло, сир, молоко, та таку городовину як морква, петрушка, цибуля і т. п. Але цих продуктів під загрозою великих кар не вільно продавати сільському мешканцеві. Ці продукти призначені виключно для районних та обласних кооперативних союзів! Шойно, коли згадані союзи дістануть сільські продукти у вимаганій кількості, вони дають за це відповідну кількість "фабрикатів" у формі гудзичків і т. п. Найбільше дають бляшок з портретами Сталіна чи Кірова, "Заготівщик", що менш-більш відповідає колишньому справничові в українській кооперативі, обчисляє, скільки така "лавочка" має доставити сільських продуктів до районної

(Продовження на ст. 3-114)

БОГДАН ЛЕПКИН.

ОРЛИ

Історичне оповідання з рр. 1734—1750.

(9)

— Сотника Тригуба донька, — відповіла сміливо.

— Сотника Тригуба? — Чекатунов задумався на хвилину. А тоді: — Будь ласка, уйдіть до уряду.

Не ввійшла, а вскочила в канцелярію й батькові до грудей припала, на шиї його повисла.

— Що вони натворили оканні!

Офіцер Чекатунов української мови не розумів.

— Нічево, нічево. Пагузляні неміючка. "Заспокоїтесь, — потішав Ориска, підсміхаючись лукаво.

Пому хотілося показати себе чемним і добре вихованим офіцером. Недаремне виводив свій рід із столбових дворян.

Заспокоїтесь, панночко, — приставав до Ориси, — та-

кій гарній дівчинці ми не зробимо кривди.

Але Ориси й не дивилася на нього. Взяла батька свого за руку й — Ходіте!

— Що вона сказала? — повернувся Чекатунов до одного із салдатів, що знали українську мову.

— Сказала, — пояснював салдат, — "пайдьте!"

— Пайдьте! Пайдьте!

— сміявся Чекатунов, заглядаючи дівчині в очі. — От простота, от щирість дитяча. Як гарно, як зворушливо, ну, просто чорт бери!

Пого дійсно розбрівся Ориси з своєю вродою і тим, що за батьком своїм прибігла і, вранці, цим коротким: "Пайдьте!"

— Столбові дворяни — ротова шляхта московська; пайдте, значить, від того, що імена той шляхти спускали за рідом на доньках наперек, і ті племінні скелювали, що вони були як стовпи (моск. столби) до-

деме!" А до того Чекатунову після двох-трьох годин варварського знущання над безборонними мешканцями городу хотілося щось добре зробити. Конечню щось добре і гарне, щось таке, що свідчило би про його столбове дворянство.

Тому, зтираючи руки і шкряпачи здорові білі зуби, він підступив до Ориси й, шураючи погами, чи кланяючися чемно казав:

— Гарна панночко! Щоб з цієї першої зустрічі не зберігати поганого спомину про мене, то я йду вашому бажанню назустріч, і кажу: "Ідіте!"

Ориси видивилася на нього.

— Не розумієте мене? Ви вільні. Можете зі своїм батьком відійти додому... Дамой! повторив голосніше.

— А я до вас, пане сотнику, з візитом, — сказав Чекатунов другого дня вранці, переступаючи поріг Тригубової свідальні.

— Гостям раді, — відповів йому Тригуб.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

— Це недобре, — стурбований гість, — Тепер тут сал-

дати. Не забувайте.

— Під вашою рукою, — відповів сотник.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

— Гостям раді, — відповів йому Тригуб.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

— Гостям раді, — відповів йому Тригуб.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

йому тяжко було витати та йому гостя.

— Як же ви себе почуваете по вчарашньому? Стурбований? — почав Чекатунов.

— Сотник махнув рукою.

— Жалко людей, пане старшинно. Тільки горі — І ще раз повторив: — Тільки горі!

— Гадаєте, що я такі експедиції? Люблю? Та чи одного

— Експедиції, розуміється, — казав, виправив з карамі, не любить людина, а робить, бо мусить. Служба і — годі!

Зітхнувши і глянувши на хаті, Зазирих і кризь двері до бо-

ківки.

А донечка ваша, — спитав солодко, — не стурбована?

— Спитайте її.

— А деж вона?

— Пішла гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

— Це недобре, — стурбований гість, — Тепер тут сал-

дати. Не забувайте.

— Під вашою рукою, — відповів сотник.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

— Гостям раді, — відповів йому Тригуб.

— Ну так, це правда. Але знаєте, наш чоловік як випе, — Паша гудзись. На город, чи до сусідів, не знаю.

щоб який салдат не задивився на неї.

— А дисципліна? — і сотник вплинув свої чоловічки в обличчя офіцера.

— Н-да. Річ ясна. Я караю за те. Особливо за благородних дівчиць. Але що вам із кар? Невжеж відстанетесь те, що сталося?

Розмова застрягла, як віз у болоті.

— Н-да, — почав гість по хвилині. — А я гадав, що застану вашу донечку й попрошу в неї вибачення за вчорашнє.

— Нема за що, — відповів сотник. — Ви її не скривдили.

— Але запеклої, хоч не хотів.

І знову мовчанка. По хвилині:

— Скажіть, сотнику, який же це чоловік, той пан Сули-

ма?

Сотник нервово порушився на крилі.

— Ви не зрозуміли мене, — виправдувався Чекатунов, — я тільки питаюся, чи людяний, бо чую, що це великий пан.

Про нього і в Петербурзі знають. І там він приятелів має.

— Не знаю, — відповів

Тригуб, — але людина він благородна й людяна, як мало між такими панами.

— Спасибі. А його син? Куди він поїхав, не знаєте?

— Міркую, що в справах. У Сулими чимало маєтків, а маєтки тепер у нас понижені та обезлюднені, то й діла багато.

В Сулими аж під Києвом є село.

— Аж під Києвом, — здивувався москаль.

— Аж під Києвом, — повторив Тригуб і плеснув у долоні.

Казав подати сніданок, бо знав, що не погостити гостя, це — образити його.

За гетьманування покійного Апостола звикли вже були наші люди годити москалями, як чиркові в роті. Тай чому не погостити, коли є чим? І вовк кажу, не такий лютий, як не голодний.

За сніданком москаль розбалакався.

Казав, що українці багато самі завинили, бо дуже неслухняний народ.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА РІЖНІ ТЕМИ

„ПРОПОВІДЬ СТРАХУ“

Під час коли преса цілого краю підтримує становище президента Рузвельта, висказав у його вітвірковій промові, зазвятий ізоляціоніст сенатор Гвілер далі проповідує проти президента.

Згадану промову президента Гвілер називає проповіддю страху.

За словами сенатора Гвілєра, президент проповідує до сі війну. Щоб довести, що президент проповідує страх, сенатор домагався від президента сказати, що американська армія нічого не варта.

Чи не нагадає сенатор собаку, що пустилася в погоню за своїм хвостом?

НЕМА СТРАХУ?

Італійська преса запевняє італійців, що президентова промова не має найменшого значення. Мовляв, у ній нема нічого нового. Все сказане призначене для американців.

Це виглядає на відому пригоду тих двох, що найшли рушницю і, нічого на рушницю не розуміючи, стали тягати за курки.

Що скаже ця преса, як промова американського президента покаже нашісто публічною рушницею?

„ТОРГОВЦІ ВІЙНОЮ“

Нема найменшого сумніву, що президент Рузвельт хоче не допустити не лише до програної Злучених Держав, але й до програної для Великої Британії.

За це противники його політики називають його „вормонгер-ом“, себто закидують йому стремління до війни.

Сенатор називавка, бо чи якраз так не називав Гітлер кожного політика, що остерігав перед можливістю нападу Німеччини на його країну?

ФАШИЗМ В АМЕРИЦІ

Відомий „колюмніст“ Вестбрук Пеглер вірить, що як Гітлер переможе Британію, Злучені Держави стануть теж явно фашистською або націоналістичною державою.

Наскільки Пеглер показує він собі того, не бажає. Однак, ледви чи можна це сказати про тих усіх, що на їх думку, Британія мусить програти.

НЕ МОЖЕ ТУТ СТАТИСЯ?

Балачки про можливість фашистського перевороту в Америці можуть виглядати чистою фантазією. Як можливо представити собі, щоб американці втратили свободи до котрих вони привикли?

Однак в Америці вже були зовсім удачні спроби завести щось в роді фашизму в поодиноких містах, ба навіть в штатах. Найголоснішою з усіх була спроба Гуї Лонга, диктатора штату Луїзіана. Коли йде справа за нібито навиклих до свобод американців, то ньюорлінський журналіст Гарнет Кейн стверджує, що американці проявили повну байдужість до тих свобод, одічнихних по своїх предках.

КОМУ ТЕЛЕГРАФУВАТИ

Відділ „Комітету Оборони Америки“ через допомогу Аліантам у Рокфорді, в стейті Ілінойс, виступив з думкою, що люди, які роблять мир і телеграфують свої домагання до президента Рузвельта, щоб він здержав війну, повинні телеграфувати до Гітлера.

Радить між іншим теж, щоб на адресі Гітлера подавано: „вормонгер“ Но. 1“. У такій телеграмі наприклад можна би написати: „Сновіть пане, свою обіцянку й перестаньте кидати бомби на жінок і ді-

тей і відкриті міста й безопі. села. Зверніть усі заборані краї, котрі ви обіцяли не забирати. Виконайте свою обіцянку, дану німецькому народові, що не буде війни...”

Це очевидно порада на випадок, якби хтось уже завзявся на телеграфування. Хто бачив кілька днів тому фотографію одноденної почти президента Рузвельта, зложеної з 10,000 посилок, той віддай викинується з тої недуги, що заставляє людину по всякій дрібній події бігти до телеграфічного уряду.

ВЕЛИКІ АВТОРИ І ВЕЛИКІ БАГАЧІ

Майже в той самий час появилася на книгарському ринку книжка Метісена про п'ятьох великих американських авторів і книжка Джана Т. Фліна про найбільших американських багатіїв.

Коли взяти під увагу, що автори тому вважаються великими, що вони створили за свого життя твори штуки, які мають у собі велику внутрішню живучість і здібність впливати на народ, то можна би сподіватися, що читання про них буде певно багато цікавіше, ніж читання про людей, які за своє життя тільки й робили, що загрибали маєтки.

Та, на скільки можна судити з відкликів критиків про ці дві книжки, критики знаходять книжку про багатіїв багато цікавішою, ніж книжку про великих авторів. Може тому, що звичайні товчуки поведінки в багатих людей багато ближчі кожній людині, ніж товчуки поведінки великих авторів. Ми можемо вдавати, що ми великими авторами цікавимося, але в суті річчї наш інтерес до них відій на такий

МІЛІОНЕРКА В ЖИТТІ

У книжці Фліна про найбільших багатіїв Америки наприклад описується таку сцену: До одного торговця землею („ріел-естейт“) у Нью-Йорку заходить жінка, одіта так бідно, що молодий послугач каже їй: „Нам більше слуг до чищення канцелярії не треба“. Жінка відповідає: „Я — Геті Грін. Я приходжу поговорити про пів-мільйону позичку, котру ваша фірма хоче стягнути від мене“.

Так виглядала найбагатша жінка Америки, що одіждала мільйон доларів і розробила його до сто мільйонів доларів, а як мала сто мільйонів доларів, то все ще ходила в капелюсі, що його купила десять літ тому. Вона довела жадою зарібку до хоробливого ступня. Вона не любила розставатися з найменшою монетою.

ПЧОЛА В МЕТРОПОЛІ

Гелен Ворден, співробітниця ньюйорського щоденника „Ворлд-Телеграму“, відкрила в Нью-Йорку кілька пасік. Одну з них має д-р Бек на 1st 58. вулиці. Іншу Бернард Гросмен на Вест 82. вул.

Є їх видно багато, коли пасічник в повіті Бронкс мають спеціальний союз пасічників повіту Бронкс та коли у місті є кілька бізнесменів, що займаються доставкою всякого товару, потрібного пасічникам.

Три річі замітні передовсім у цій справі. Перше, як пасічники співують завести пасіку в такому великому місті, де так мало піль і квітів? Друге, як привикають до пчіл мішунки, коли звичайно думають, що пчола жалить не слабше гадюки? А найважливіше з усього, як потрапляє це мале створіння принаровитися до життя в великому місті, з масою людей, з великими домами, рухливими вулицями, неприємними смородами?

ФАРМЕРСТВО І КАМПАНІЯ ЗБРОЄННЯ

Часопис „Нью-Йорк Таймс“ в свій час поборовав законопроект, на основі якого уряд поміг би фермерам піднести їх ціни бодай приблизно до тої висоти, а властиво до тої покупної вартості, яку вони мали в роках перед першою світовою війною. В тих давніх часах фермер міг числити на певний зарібок. Він знав, скільки його бушель, чи вагон пшениці, може купити ріжних фабричних виробів, машин, наслідня, погною і т. п. Пізніше ціни на фермерські продукти справді пішли дещо вгору, але ціни на фабричні міські вироби пішли ще більше вгору, так, що ріжниця вартості вийшла фермерам на шкodu. Вони довгий час добиралися у конгресі ріжних полехів від уряду, щоб бодай приблизно добитися старої відношення в цінах, як як це вони по англійськи кажуть — „парити“, до міських продуктів. Іх мрією було добути бодай 85 відсотків цього передвоєнного відношення ціни. Бо фермерство, головню в перших роках кризи, яка серед фермерства появилася ще перед 1929 роком, відчувало на собі великий тягар нерівності ціни. Вслід за тим воно задовжувалося, десятки тисяч фермерів тратили фарми, і, загалом, фермерство корчилилося, а мільони людей топилися з землі до фабрики.

Уряд президента Рузвельта кількома наворотами давав фермерам допомогу. Ця фермерська політика уряду була навіть в свій час сформована в так звану „Агріколуел Адміністрейшен“, яку опісля опрокинув найвищий Суд як неконституційну, бо вона накладала на фермерів обов'язок поменше продукувати фермерських продуктів, щоб в той спосіб підняти ціни на фермерські продукти. А такий примус забороняла конституція. Опісля уряд всеодно давав фермерам поміч у виді ріжних позичок, а також заплата за необроблену посівну площу, чи за невиховані домашні звірята і птицю. Ця політика, яка заохочувала фермерів до непродуктивності, знаходила серед широкого громадянства гострих критиків. Бо дійсно здавалось, що вона не має глибших моральних узasadнень.

Всетаки вона була звернена до того, щоб допомогти фермерам, скріпити фермерський стан і бодай спинити відплив фермерів до міста, коли вже не заохотити міських робітників, щоб поселялися на землі.

В останнім законі, що отсехвалили його обі конгресові палати і який на днях підписав президент, передбачується для фермерів позички на конто їх фермерських зборів, у висоті 450 мільйонів доларів. Маючи до диспозиції ці дер-

жавні позички фермери не будуть дуже тиснені своїми приватними довгами й будуть так орудувати своїми плодами, щоб за них дістати більш ціни. Зріст ціни на фермерські продукти внаслідок цих позичок зросте на десять відсотків.

З цього приводу „Нью-Йорк Таймс“ висловлює своє крайнє огірчення і каже, що президент рішуче повинен був відкинути цей закон. Цей дасть фермерам змогу заробити добрі гроші на кампанії зброєння, каже „Таймс“. Що більше, це уневажнить ці підвищені заробітні плати, які тепер дістали робітники по містах і з черги заставить робітників домагатися ще вищих заробітних плат. Це матиме сильні інфляційні стремління і буде ударом в кампанію зброєння!

Згаданий часопис частинно має рацію. Але лише частинно. На дальшу мету його погляди є неправильні. Бо для національної воєнної готовості треба конче, щоб фермерський стан стояв кріпко на ногах. Харчі в війні мають таке саме значіння, як амуніція для сталевих машин. Без амуніції гармати, повзи, кріси і скоростріли, нічогосько не варті. Іх можна віддати дітям на забавку. Також без харчів нація не витривить тяжких завдань війни і заломиться. А щоб ті харчі були в достаточній мірі, треба фермерів поставити на ноги, треба дати їм змогу висвободитися фінансово від тої залежності, супроти міста і фабрики, в яку вони від закінчення попередньої світової війни попали. Коли ціни на фермерські продукти не будуть зростати, а ціни на міську працю і міські продукти будуть зростати, то це значить, що кампанія зброєння нація хоче перевести коштом фермерства. Мовляв, міські робітники зорганізовані в сильні юні. Вони мають таку силу, що фабрики мусять перед ними уступати і підносити їм ціни. Але ви, фермери, будьте такі добрі і патріотичні, не домагайтесь підвищити ціни на свої продукти, бо це озлобить міське населення і воно захоче ще вищих плат. Отож, ви продавайте свої продукти далі по старих цінах, в ім'я патріотизму, в ім'я кампанії зброєння!

Кожно бо таке ставлення, навіть колиб його фермери добровільно прийняли, доведе фермерів до банкрутства і вони, з патріотизму, підуть на жебри. Бо машини, насіння, расові звірята, навози і т. п., не числячись вже їх власної одежі й інших речей шодешної потреби, які вони мусять купувати в місті, дорожчать. А ціни на їх продукти втоять на місці!

Напочатку війни і тепер, представники фабрик і банків

нераз говорили, що вони для нації все готові віддати. Проте, вони домагалися добрих зарібків і добрих відсотків для себе, бо казали, що ці зарібки і відсотки від капіталів зроблять їх фабричні заведення і фінансові інституції живими. Вони притягують багато свіжих людей з „свіжими капіталами“. Коли не буде зарібків, казали вони, то хто схоче будувати нову фабрику, чи поширяти стару? Хто схоче купувати уділ у фабриці? Хто схоче в банк вложити гроші, щоб їх опісля можна було дати заставити до праці?

Іх аргументація, в великій мірі була правильна. Але точісько тої самої аргументації тепер уживають фермери. Та на їх адресу говориться вже що інше: „Це не патріотично“, не удар в кампанію зброєння! Фактично фермерство вже давно повинно було дістати від держави всякі можливі підтримки, щоб воно могло стати на ноги. Непоплатність фермерства причинилася у великій мірі до цієї кризи, що триває вже поверх десять літ. Бо неплатність фарм знеохотила людей від фермерування. Люди почали масово покидати землю і втікати до міського життя. Це прискіпило урбанізацію населення. А міське населення, як знаємо, відчутно залежне від зарібків плат у якихось приватних заведеннях, чи в уряді. Коли прийшла криза серед того міського населення знайшлися десятки мільйонів безробітних. Ними мусів зайнятися уряд, бо на міських камені вони не могли ніяк проіснувати.

Якби уряд був рятував у початках кризи, ще перед 1929 роком, фермерство, американське місто не булоб набрало таких роздутих форм. Далеко більший відсоток населення був би залишився на землі. Щобільше, можна булоб повести таку економічну політику, яка своїми зарібками булоб приманювала людей з міста на фарми. А фарма далеко скорше абсорбує в собі безробітних, ніж місто. Бо навіть серед кризи людина на лоні природи знайде якусь працю, яка дасть їй бодай можливість не голодувати.

В інших напружених часах, в яких кожна успішна верства закликає якусь іншу верству до посвят в ім'я „національного зброєння“, булоб шкодою для цілої нації, якби фермерство потерпіло. Фермери не можуть організуватися так, як міські працівники. Тому вони повинні захищати тим більшою опікою з боку уряду.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІ

З Канади. — Листи запитує в справі дописів про те, що діється на Західній Україні, відіслано куди слід.

ПІДПИРАЙТЕ СВОІХ БІЗНЕСМЕНІВ.

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТКА ЗБОМБАРДОВАНА. — Німецькі летуни розбили будинок центрального карного суду в Лондоні, що вважався гарною пам'яткою англійської архітектури.

(Продовження з ст. 2-го)

Очевидець про те, що діється в Зах. Україні

кооперативи, та навпаки, скільки за це належиться їй „фабричних продуктів“, які ми вичислили вище. Селянин, який, не має власної корови чи курей, не може купити в кооперативі яйце чи грудку масла. Він мусить іти 10—15 кілометрів до міста, де на торзі купує в другого українського селянина. Часто крамарі, що є місцевими людьми, допомагають людям в той спосіб, що продають „задніми дверима“ біднішим селянам потрібний набір чи яйця. Але горе такому, якщо його прилапає НКВД чи міліція. Такого „ворога советського народу“ та „шкідника“ беруть негайно до суду та засуджують на високі тюремні кари, а бувають випадки, що й на кару смерті.

На селі відчувається також великий брак палєва. Вугля не довозять, а дров нема де купити. Всі ліси, дідовіські церковні, монастирські чи селянські „удержавлено“ зараз по приході советських окупантів. Люди радять собі в той спосіб, що викопують в зрубках напів згнилі пні та тим палять. Часто крадуть з лісів, які бережуть советські побережники. Бували випадки, що напато ревних побережників знаходили замордованими в лісі.

Приватні склепи цілком позникали, як поступено зникає навіть само слово „приватний“. Та проте є ще приватні не-українські склепи, які ссєкують в той спосіб, що дістають товари з районних чи бластних союзів кооператив по нижчих цінах і продають їх на „морній біржі“. Це саме маєть також з приватним дрібним промислом як краєцтво, шевство, і ін. Большевики накладають на них такі великі податки, що такий підприємець мусить чимскорше звиняти свій інтерес. А крім того ще є він у постійнім страху, що може потрапити в Сибір чи Туркестан за свою професію.

Мій товариш, що працював у фінвідділі, переказував мені, як большевицька влада ніщить всіх приватників. НКВД кличе до себе такого приватника та каже йому підписати заяву, що він годиться, якщо не заплатити податків, все його майно конфіскується державою, а його самого віддається під суд. Такий приватник не має можності відмовитися від підпису такого документа. Та НКВД не назначає речення чи дати, до якої податок має бути заплачений. Опісля вони самі вже без повідомлення приватника, назначають скорішу дату. Вислід такий, що забирають з корі-

нем все його майно та часто й самого приватника. Його судять т. зв. „показовими судами“, себто публічно, лаючи його найгіршими назвами, а потім, для „прикладу“, засуджують на заслання чи тюрму.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ІСТ ГЕМСТЕД, Н. Й.

Організаційні збори.

Дня 8. травня ц. р. на зборах нашого товариства Запорожської Січі, від 327 У. Н. Союзу, на які зібрались численні члени відділу, організатор Союзу, п. В. Загаєвич, виголосив такий гарний доклад про наш Союз, що всі привітали, які ще не вписали своїх імен до Союзу, рішили це в найближчій часі зробити. Та на жаль, коли прийшлося виконати цю постанову, то не всі це зробили. Лише частина це виконала, а саме: Юсиф Душенчук вписав свою дружину і хлопця Івана. Андрій Душенчук вписав свою дружину дочку Степанію Перес та внука свого — Тому Душенчука, а також невістку Геліну Душенчук. Михайло Кирич вписав до старших сина Андрія і Алберта Камілія Шовета. Пані Марія Ярманик записала свого мужа. Але це все замало.

Організатор п. Загаєвич представив нам все як слід і всі ми рішили виконати постанову та записати свою рідню до У. Н. Союзу. Тому треба це виконати. Хто ще не виконав цієї постанови, повинен це обов'язково зробити впродовж місяця червня. Тим дамо доказ, що вміємо додержувати своєї постанови і вміємо шанувати та цінити наш Союз. Бо всі ми вже добре переконані, що нема для нас кращої і ліпшої організації, якою є Батько Союз. Прошу всіх тих, що ще не вписались, звертатися до мене, а я пороблю дальші старання, щоб прийняти його до Союзу. Ще до кінця цього року мусимо дотягнути число членів нашого відділу до якої сотки.

Михайло Кирич,
секр. фін. Укр. Зап. Січі,
327 в. У. Н. С.

НЕ ЗРОЗУМІЄ ДОБРЕ ТЕПЕРІШНІ ПОДІЯ В УКРАЇНІ

І В СВІТІ ТОЙ, ХТО НЕ ПРОЧИТАЄ КНИЖКИ

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ

1914: РІК ГРОЗИ І НАДІЯ

Автор показує, як український народ активно й збройно вступив на арену світових подій.

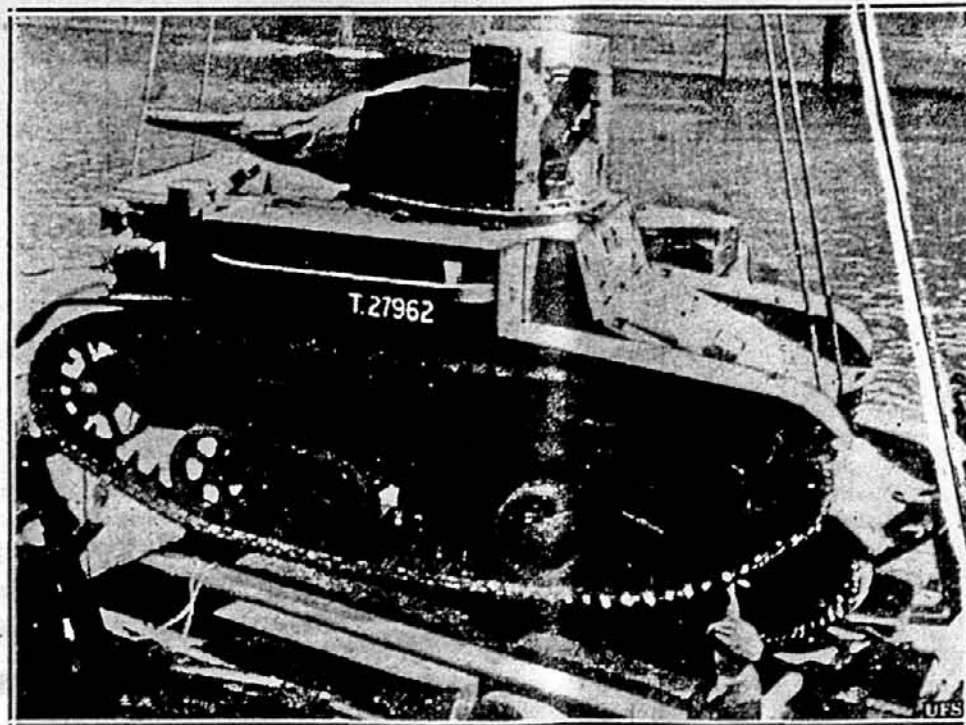
ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

„СВОБОДА“

81-83 GRAND STREET,

P. O. BOX 346,

JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКА ДОСТАВЛЯЄ. — Американський повз, привезений до Англії.

Олена Вестермарк*).

ЩАСТЯ

Марина була головним рухом на приходстві, наче одно з тих сильних, однак невидних коліс, якому не вільно зупинятися, бо в тій хвилині станує би весь варстат.

Пастор був старий і ніколи не мінявся до господарства. Його жінка слабавита, ніжно думала про здоров'я; діти розвивалися по світі: одні оснували домашні вогнища, інші, як хлопці так і дівчата кінчили ще студії.

Родина наша належить до тих родів, у яких традиційно науку вивчають цінніші ніж гроші й де звання пастора або учителя з батька на сина переходять — любив говорити пастор, однак потім зітхав легко, бо таке йому найчастіше приходило на думку, як треба було вислати гроші синам і дочкам — студентам і студенткам університету у Гельсінгфорсі.

Марина виховалася на приходстві. У голодовому році (1867-1868) прийшла знад ботнійського заливу з винужденою гурмою людей, що йшли на південь за хлібом. Її батьки, заморені голодом, мучені горячкою, не могли вдержатися на ногах, упали на порозі приходства, щоби, не зв'язуючи на всі старання та рятуючи, не підністися вже більше. Марину вдалося вдержати при житті й вона вже осталася на приходстві. Бо деж мала подітися сирота?

Спочатку обходилися з нею як з рідною дитиною, та небагом мусіла взятися до праці, як доросла особа, хоч пасторові діти, що були в її віці, не робили нічого, як приїздили на вакації. Марина не мала бути ніколи дитиною. Діти ж веселі і повноти життя даремне шукали виходу в неї. Коли забулася та стала скакати й бавитися з іншими дітьми, зараз пасториха наминала її:

Це на правду стид, щоби

*) Олена Вестермарк (род. 1857 р.) дуже талановита фізична письменниця, видала два томи новель п. н. з. «Із книг студії» і блискучу повість п. н. «Перемога». Деякі з її новел по-містично малювали, як нпр. «Вечірній настрій», до зображення піднятого крик вікно домашнього життя дрібних мішан у Парижі, або «В нашому краю», де фізично-експерт, космополіт, приїздив вквіт, що осмислює своїми сатиричними поглядами на місцеві відносини. Вміє теж малювати віні трагедії, які переживають людські душі, як нпр. у новелі «Обов'язок», де закоханих і дівчан молоді люди не вічаються, бо обоє мають обов'язок, який тоді мусіли би покинути. В нарисі «І так буває» бачимо, як гарна жінка, яку замолоду оточували хлопці, з літами сходять до становища «гін-резидентки», та й тут авторка попері сатиру дає відчувати тяжкий смуток такої долі. У «Преміювання найкращі» зображує такого домашнього тирана, що нагорода за добу службу належала б радше господарю, що її так довго держала. У новелі «Перемога» показує, що той виходить переможцем у життєвій боротьбі, хто впродовж свого життя збільшив скарб любові до землі. Бо лише так несправність і лихо можна усунути спокійно людей.

така велика дівчина бавилася, наче дитина!

Так то це свіже, молоде, веселе створіння, на жаль, занадто скоро підпало під ярмо праці й неволі.

Спочатку була при домашній птиці, та небаром заняла почесніше становище. Горька східно-ботнійська кров пліла в її жилах і штовхала її до праці. Навчилася багато дещого, про що з книжок не довідалася, бо книжкове знання було доступне лише для пасторових дітей. Не доцінювали теж якслід її умового розвитку, не хвалили теж за працюючість, ізі якою бралася до всякої праці, лише поступово стала кончею на приходстві. Як раз вихала на тиждень, здумілася всі, так відчувати її неприємності на кожному кроці. Пастор вештався по всій хаті та був із усього невдоволений. Ввесь тягар господарства впав на його хорівиту жінку, а молодь бачила, що все йшло наперекір. На цдасть Марина вернулася і ті неприємності пропали відразу, як розкохався мряка, розігнана раннім вітром. Все пішло знову легко й нікому не переїшло через голову спитатися, чому воно так.

Мала, бліда, утла колись сирота, вироста в безупинній праці на струнку, гарну, кремезну дівчину, з ясним, кучерявим волоссям, хоч як його причісувала гребенем, тож не дивота, що «Марина з приходства» очаровувала хлопців у всьому селі.

Марина не викручувалася ніколи від праці, ніколи й на думку не прийшло їй, скільки годин працює. Робота горіла в її руках, знала про все, що діялося дома й поза домом, а при тому була сильна та в жаркий літний день могла парубка заступити в полі, що зрештою багато жінок у тих сторонах уміє.

Молода та здорова, тож не дивота, що була весела. Гострота до кожної забави, не стурбована в танку, в неділю вечором виспівувала на гойданці, аж гомін ішов лісом.

Не дивота, що багато хлопців залицялося до неї, мабуть навіть багатий господарський син сватав її. Та всім дала гарбуза. Аж наразні з цього ні з того ця гарна вродлива Марина закохалася в якусь поганому, непоказному хлопцеві. Де і як вони зазнайомилися, ніхто не знав. Іван не був навіть із її села, був то якийсь заїда, що не знав віди й коли прийшов. Загалом думали, що в тому скривається щось недоброго, бо селяни все підозрюють усе, що для них чуже й невідоме. Виглядав на молодика, мав лагідні спокійні очі, тяжкі неповоротні руки, коли не був сердитий. Коли ж випив хочби тільки дві

чарки, був сердитий і хапав за ніж.

Того гострого ножа «пуко» вмів уживати дуже зручно, чи в бійці чи в різбарстві, бо по фаху був різбар. Таких гарних різб не бачили ще в селі. Шафа, що її вирізьбив Марині на заручини, то був справжній твір мистецтва.

Та попри це був то гульвіса й нічого доброго, лінивий, не любив праці, не вмів навіть вистаритися роботи, ані теж зробити на час замовлену роботу.

Ніхто не міг зрозуміти, чому Марина сподобала собі того гульвісу. Доскулювали їй, а навіть сам пастор відчував обов'язок перестерігти її бо люди насто бувають засліплені та згадували, як тяжке буває життя, коли пара недібрана.

Марина мовчала вперто. Що думала-ніхто не знав, та що щось роздумувала над якоюсь постановою, це кожний запримітив, бо збігла тай не всміхалася вже так весело, не співала так радо, як колись. Бувало теж, що на хвилину опустила свої працюючі руки, наче шукала хвилини спокою, щоби привести до ладу розбурхані думки.

Потім нараз одного дня ввійшла до пасторової канцелярії та сказала, що мусить подякувати за службу. Хоч іхати до Америки й Іван також. Спочатку кожне з них пошукає собі служби, а потім, як зазнайомляться з тамошнім життям, поберуться і там поселитися.

Сказала те все одним духом, наче боялася, щоби чого не забула або не затаїла, колиж вкінці згадала про власну хату, голос її був такий лагідний.

Не було воно легко говорити з пастором. Його овечки приходили до нього звичайно зі страхом.

Коли пастор був іншої думки, любив удавати, що не розуміє докладно в чому річ, надавав словам іншого значіння, допитувався, досліджував, аж вкінці зовсім що іншого вийшло з розмови, ніж те, що йому хотіли сказати. Коли довів справу до того, до чого хотів, починав теж «ясно викладати» потім говорив своєю думкою про неї, бо врів, що лише це було добре, що він радий і що лише так можна було дійти до мети. Не легко теж давав себе заскочити, а всеж Маринині слова були для нього несподіванкою. Тому в перші хвилини не міг словечка промовити. Всеж життєвий досвід і те, що мав вправу, бо все давав напам'яння, вчинили, що скоро мав свою думку про еміграцію.

Сказав:

— Еміграція то велике лихо — грізний ворог пастора, краю та всього народу, це спільний ворог, якого треба приборкувати з усіх сил.

Він, пастор, довгі літа борювся з тим ворогом вогненним мечем красномовності. Для підкріплення своєї думки наводив цілу низку невідг,

КОНГРЕСМЕН ГЕМІЛТОН ФІШ,

що давав недавно візвання на 28-місяч вправи до війська (в карикатурі).

перешкод і небезпек, що грозили емігрантам. Обов'язком людини жити там, де її Господь помістив, великий чи малий, багатий чи вбогий мусить пристосовуватися до того закону, коли хоче бути щасливим, бо лише так настановлений Богом порядок у світі може вдержатися.

Видно розсівшись у глибокому фотелі говорив пастор палко, від часу до часу глибоко загибався димом із люлечки, а робив це звичайно тоді, коли зовсім врів у правдивість своїх слів.

Неволя ізраїльтян у Єгипті повинна була навчити людей, що це таке неволя у чужих. А хто не хотів би в біблійні шкати поради, для того хай пересторого будуть подані в часописах описи нещастя і супротивностей, що їх створюють нещастя емігранти. І Марина зробить найкраще, коли останеться дома! Коли Іван конче хоче їхати, то хай сам іде на зломання карку! Абож то Марині зле на парохії? Та ж із малечку Марина наче у своїх.

Пастор потягнув глибоко дихання та хотів знову забратися до читання, в душі вдоволенний, що сповнив свій обов'язок доброго патріота та так вразив дівчину, аби не робила дурниць а в додатку не матиме той прикритости, що не втратить із дому такої доброї робітниці.

Дівчина, начеб-це було у церкві, тихо, із зложеними руками, вислухала пасторових слів. Як він скінчив говорити, вона не привично висловити власну думку, схилила покірно голову та відповіла, що правда все мусить бути по боці о. пастора та що вона також чула, що багато нещастя стрічає людей в Америці.

А потім стала оповідати, начеб одно з другим не мало ніякого зв'язку, що Іван має в Америці брата, який віддавна там живе та мабуть добре поводитиметься йому. Тай брат обіцяв їм обоім найти місця, а навіть купив шифкарти та вже прислав.

— Хай о. пастор зважув, що Іван мусить їхати. Тут тягнуть його до пиятики й гулянок, хлопці мусів би змар-

нуватися. Чоловік, що так як він, знається на своєму ремеслі, легко доробиться в Америці. Так писав брат. А служниця, яка щось уміє, так само легко знайде там добре місце — це брат також писав. А як Іван матиме в руках щось певного, то зараз поберуться.

Коли це Марина говорила, дивилася на свої сильні, привичні до праці руки. З ними всього дасть собі раду! І стояла сильно переконана, що власну долю держить у руці, а останні її слова були такі ніжні та лагідні.

Пастора так заскочило ця енергійна постанова, як і цей доконаний факт, що шифкарти вже куплені, що не лише про часопис, а також і про люлюку забув. Марина дістала звільнення зі служби «на власну просьбу», бо так було написано у похвальному свідоцтві. Своєю сердитістю і причини «того глупого жарту» пастор вилаяв на найближчих і кілька днів був пострахом у хаті. Бо не лише виїзд Марини давався відчувати в домашньому господарстві а був теж найшкідливішим приміром для молоді, що все любить мандрівки та наново міг розбурхати еміграційну горячку, яку пастор здавна осуджував і боровся все з нею. Щоби перешкодити цьому лихові, найближча проповідь зверталася проти тих, які за дла мамони, задля проминаючого добра, що його нищать іржа та міль, кидають рідний край! На основі тих слів Святого Письма пастор осуджував еміграцію.

Не дивота, що після тієї проповіді Марина почулася забутою Богом і людьми. Бо хоч із вигляду була жаліслива й мала зачервлені очі, не дуже видно взяла собі до серця цю науку, бо наче «звізність» поранку виділа на її лиці, а руки її мали щось спільного з неспокійними рухами передлетних птахів, коли готувалися відлітати у вий.

Місяць пізніше Марина готова до подорожі ступала на чердак великого корабля, що віз емігрантів. Ця чорна по творя, що соплала голосно, була привязана в пристані та рівнодушно приймала свій живий вантаж.

Марина пристанула при купі вантажу та сіла на своєму гарному мальованому куфрі, в якому було все, що мала. Трохи далі Іван, чистенько зодягнений, що й не пізнав було його, стояв опертий об поруччя та дивився задуманий у далечині.

АМЕРИКАНЦІ ПОБОЮЮТЬСЯ НІМЕЦЬКОГО НАПАДУ

ПРИНСТОН (Нью Джерзі). — Директор бюро публічної опінії, д-р Гелоп, заявив, що на сто американців, 62 є переконані, що колиб Гітлер виграє війну, до то десяти літ набаде на Америку. 29 осіб не сто не вірять в це, а решта не має погляду.

ДОМИ НА ПРОДАЖ

PALMERTON, PA.

НА ПРОДАЖ ДІМ на 6 кімнат, «бонголо» на 2 флориді. Газ під хатою. Електрика, вода, опіщення, гаряча вода. Мурований будинок на знаряддя, город. Добре положення, близько міста з фабриками, де можна дістати працю. Місто має багато українців. Дім можна переробити на гостерню або іншу крамницю. Годо-сипіть по інформації до: 123-4

NICHOLAS KUHET,

754 Princeton Ave., Palmerton, Pa.

ПОЧУВАЄТЕ ЗЛЕ — НЕ МАЄТЕ ЗАПАЛУ ДО ЖИТТЯ?

БОЛИТЬ вас голова — маєте газ в шлунку?

Скільки разів маєте запір кишок і терпите болю через газ, який віддає, нудоту від несправ-ляної, живийте FEEN-A-MINT. Це розкладаюча жвачка, котра має добрий смак, порадить вам на запір легко, а певно. Заживайте перед їдінням — а рано почувате полег-шу й ви знову будете почуватися добре. Міліони людей молодих і старих, покладається на цей недорогий FEEN-A-MINT. Він допоможе й вашій родині. Купіть FEEN-A-MINT вий!

10¢

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.

Аналіз крові для подружжого свідоцтва.

Геморой і желяки лікується без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14. Gramercy 7-7697

Офісові години: 10-8; неділя 11-2. Жінки-доктор до обсягу. X & флюороскоп — Екзамінація \$2.00.

КОСИ

Маємо австрійські серпи і коси з найліпшої сребристості сталі, коса довга 32 цалі, важить поверх фунта, за одним поклепанням косить пару днів. Широка коса в ціні \$2.50 з пересилкою. Перстені до коси подвійний 50 ц. Бабка 75 ц. Молоток 60 ц. Брусок 25 ц. Серп з зубами \$1.00.

Замовлення wraz з грошми посилайте на адресу:

UKRAINIAN BAZAAR,

170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.

ВЗОРИ КАНВА, НІТКИ ДО ВИШИВАННЯ Д.М. С. І СТЕМПІЛЬОВА-НІ РІЧІ.

UKRAINIAN BAZAAR,

170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.

ДЛЯ РОЗРИВКИ І ЗАБАВИ

212 ГАРНИХ ШТУК ДО 212 ЗАБАВИ

УКРАЇНСЬКИЙ ШТУКАР

книжка до забави й вивчення гарних й задіяльних штук

ІІІІІІ 30 ЦЕНТІВ

НАЙКРАЩІ ЗАГАДКИ І ЗАБАВИ

— для — СТАРИК І МОЛОДИХ

ІІІІІІ 20 ЦЕНТІВ

ЗА ОБІ 50 ЦЕНТІВ.

Замовляйте: "СВОБОДА,"

81-83 GRAND STREET, P. O. Box 346 JERSEY CITY, N. J.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛАДЕЛФІЮ І ОКОЛИЦЮ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ

cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA. Tel. Market 1320

ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛИЙ ПОХОРОН з цією приготуваною металевкою труною, двома штами, маршавом, балсамуванням, виш-ванням Похоронного Дому і т. д.

\$295.00

Всє, чого треба, з втіхом одні на й належностей за церковну відправу й шминтар.

S. KANAI KAIN

433 State St., Perth Amboy, N. J. Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Обслуга шира і чесна

Main Office: 383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J. Phone: Eastex 3-5347

Branch office (Phila): 969 SOUTH BROAD STREET, TRENTON, N. J. Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

заряджує погребам по ціні так низькій як \$150

Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO

Licensed Undertaker & Embalmer 437 E. 5th ST., NEW YORK CITY. Dignified funerals as low as \$150. Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y. Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL 707 PROSPECT AVENUE (cor. E. 155 St.), BRONX, N.Y. Tel.: Melrose 5-6577

СТАВІТЕ В РЯДІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 318. Знахор.

WITH A POWERFUL BLOW TARZAN STOPPED HIS NEW ATTACKER. THEN HE DRAGGED THE SAVAGES FROM THE HUT.

BRINGING BOTH UNDER CONTROL BY TWISTING THEIR ARMS, HE MARCHED THEM TOWARD THE TREE WHERE SAT THE CHIEF.

THE OLD CHIEF SHIVERED IN FRIGHT FOR HE HAD HEARD MANY TALES OF TARZAN'S MIGHT.

"HAVE NO FEAR," THE WITCH-DOCTOR ASSURED; "MY MAGIC WILL STRIKE HIM DOWN, AS IT HAS STRUCK DOWN MANY BEFORE HIM."

Викручуючи батавцям руки, він змусив їх слухати ступати наперед. Ось так разом з ними він підходив до місця, де сидів сам ватажок батавців.

Старий ватажок, побачивши це, затрясся со страху. Бо він чув чимало речей про Тарзана. Ось тепер він сам бачив його силу.

Біля ватажка був його знахор. Той ватажкові прошептав на вухо: „Не бійся, я знищу його своїми чарами, як вже знищив не одного передим”.